

Шикіна О. В.
*кандидат економічних наук, старший викладач кафедри
економіки та управління туризмом
Одеського національного економічного університету*

Нездоймінов С. Г.
*кандидат економічних наук, доцент кафедри
економіки та управління туризмом
Одеського національного економічного університету*

МОНІТОРИНГ ТУРИСТИЧНОГО ПОТОКУ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Новітні тенденції соціально-економічного розвитку регіонів та громад потребують і оновлення інструментів регулювання регіонального розвитку. На перший план виходять інструменти, здатні забезпечити регіони та громади стимулами для пошуку власних ресурсів, стимулювати їх до активізації внутрішніх резервів розвитку. Надійним джерелом надходження інвестиційних ресурсів має стати розвиток туристичної сфери, тим більше, у кожному регіоні України зосереджена достатня кількість привабливих туристичних об'єктів, які за умови належного рекламування та підтримки можуть стати вагомим джерелом доходів місцевого бюджету. За даними Світового економічного форуму, Україна наразі використовує менш ніж третину від наявного туристичного та рекреаційного потенціалу. За експертними оцінками, при повноцінному розкритті українського туристичного потенціалу надходження до бюджетів усіх рівнів можуть становити до 10 млрд дол. США на рік, скільки отримують країни, спів вимірні з Україною за туристично-рекреаційним потенціалом [1, с. 27].

Інтеграція України в міжнародне співтовариство, реалізація стратегій регіонального розвитку, впровадження ринкових методів управління як економікою в цілому, так і окремими підприємствами сфери рекреації та туризму повинне ґрунтуватись на маркетингових дослідженнях динаміки туристичного потоку та попиту на регіональний туристичний продукт, який виробляється і пропонується в регіонах України [2, с.78]. Одним із показників розвитку туризму в окремо взятій області може слугувати обсяг туристичного потоку, що кількісно відображує фактичне перебування туристів на даній території. Як відомо, позицію країни на міжнародному туристичному ринку визначають за допомогою

сальдо туристичного балансу, – це різниця між обсягами в'їзного та виїзного туризму. Розглядаючи структуру туристичного потоку країни можна зробити висновок про потенціал розвитку окремих напрямків туризму. У 2014 році розподіл між окремими видами туризму в Україні становив: загальна кількість обслужованих туристів – 2216957 осіб (100,00%); в'їзний туризм – 16618 осіб (0,75%); виїзний туризм – 1925344 особи (86,85%); внутрішній туризм – 274995 осіб (12,40%) (див. табл. 1) [3].

За офіційними даними джерел статистики, досліджень науковців щодо стану організованого туризму, Україна є туристичною країною, яка відправляє своїх громадян більше ніж приймає іноземців на своїй території [4]. До політичної кризи, питома вага в'їзного туризму у загальному обсязі складала 7,21% у 2013 р. та 9,80% у 2012 р. Зменшується питома вага внутрішнього туризму в цілому в державі, як у відносному, так і в абсолютному вираженні – у 2012 р. вона становила 24,00%, а у 2014 р. – 12,40%. Також, зменшився на 37,32% загальний обсяг туристів і в Одеській області, що відповідає 13 місцю (див. рис. 1). Позитивне значення даного показника спостерігається тільки у м. Київ, а найбільше зменшення у відсотковому вираженні у Луганській, Донецькій, Чернігівській та Кіровоградській областях.

Таблиця 1

Розподіл туристів по видах туризму у 2012 – 2014 рр., (осіб) [3]

Регіон	Роки	Зміни у 2012 – 2014, %	Загальна кількість туристів	у т. ч. по видах туризму		
				в'їзний	виїзний	внутрішній
Україна	2012	Зменшення на 17,29%	2680507	262465	1774737	643305
	2013		3067747	221272	2270001	576474
	2014		2216957	16618	1925344	274995
Структура туристопотоку	2012	-	100,00%	9,80%	66,20%	24,00%
	2013			7,21%	74,00%	18,79%
	2014			0,75%	86,85%	12,40%
Одеська область	2012	Зменшення на 37,32%	51808	9509	30628	11671
	2013		46845	6959	33910	5976
	2014		32475	2954	24987	4534
Структура туристопотоку	2012	-	100,00%	18,35%	59,12%	22,53%
	2013			14,85%	72,39%	12,76
	2014			9,10%	76,94%	13,96%

Розподіл за видами туризму в Одеській області дещо відрізняється від загального по країні. В регіоні в'їзний туризм займає більшу долю у 2014 р., ніж в Україні у цілому – 9,10%, хоча тенденція за останні 3 роки тяжіє до спаду. Найбільша питома вага приходить на виїзний туризм – 76,94%, внутрішній туризм займає друге місце з показником 13,96%.

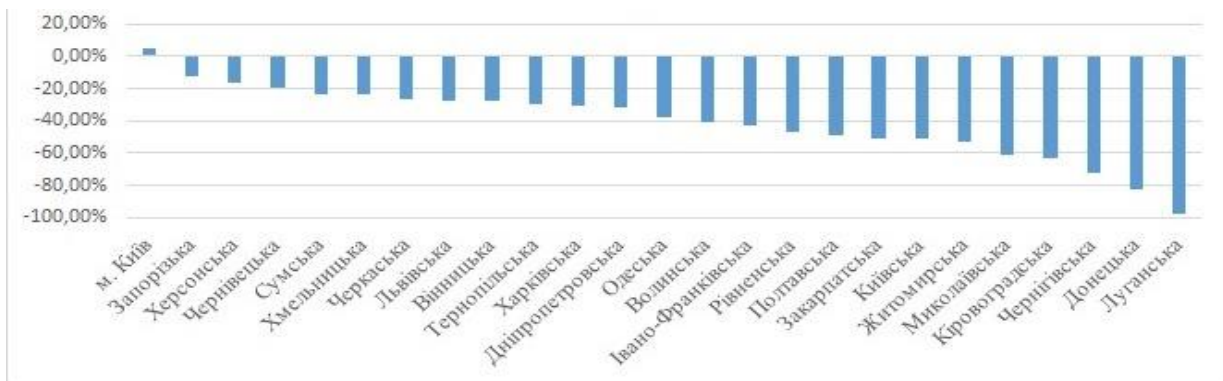

Рис. 1. Зміна загального обсягу туристів в регіонах України за 2012 - 2014 рр. [3].

Одеська область за загальною кількістю обслугованих туристів за останні три роки піднялась з 8-го (2012-2013 рр.) на 5-те місце (2014 р.). Але у кількісному вираженні у 2014 р. потік туристів становив 32,5 тис. осіб, що на 30,7% (або 14,4 тис. осіб) менше, ніж у 2013 р. За показником в'їзного туризму Одеська область у 2014 р. займає 2-ге місце, поступаючись тільки м. Києву, причиною такого зрушення (у 2012-2013 рр. - 5-те місце) слугувало вибуття з рейтингу АР Крим, м. Севастополя, та різкий спад в'їзного організованого туризму у Львівській області. Можемо констатувати, що найближчими конкурентами за в'їзним туризмом є м. Київ, Львівська та Івано-Франківська області.

За даними дослідження, виїзний туризм в Одеському регіоні займає перше місце у розподілі за організованими видами туризму, за останні три роки у рейтингу виїзного туризму України, Одеська область піднялась з 5-го (2012-2013 рр.) на 4-те місце у 2014 р., але загальна кількість обслугованих виїзних туристів зменшилась у 2014 р. порівняно з 2013 р. на 57,6% або на 4,0 тис. осіб. Кількість обслугованих внутрішніх туристів в Одеській області за останні три роки постійно зменшувалась, та у 2014 р. складала 4,5 тис. осіб, що на 24,1% (або 1,4 тис. осіб) менше, ніж у 2013 р. Проте у рейтингу адміністративно-територіальних одиниць України Одеська область піднялась з 11-го місця у 2013 р. на 7-ме місце

у 2014 р., що свідчить про загальне зменшення обсягу внутрішнього туризму у країні. В той же час, послугами туроператорів та турагентів Одеської області скористалися 3,0 тис. іноземних туристів із 28 країн світу. Найбільша кількість іноземних туристів прибула з Білорусі – 1,5 тис. (див. табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл іноземних громадян за країнами, з яких вони прибули в Одеську область [3]

Місце у рейтингу	2012			2013			2014		
	Країна	осіб	%	Країна	осіб	%	Країна	осіб	%
1	РФ	5435	57,16	РФ	5322	76,48	Білорусь	1535	51,96
2	Німеччина	1164	12,24	США	190	2,73	Польща	445	15,06
3	США	448	4,71	Велика Британія	185	2,66	Грузія	336	11,37
4	Австрія	252	2,65	Білорусь	164	2,36	РФ	238	8,06
5	Велика Британія	245	2,58	Австралія	154	2,21	Литва	138	4,67
6	Туреччина	235	2,47	Австрія	147	2,11	Ізраїль	62	2,10
7	Італія	232	2,44	Нідерланди	119	1,71	Італія	38	1,29
8	Австралія	200	2,10	Італія	97	1,39	Туреччина	36	1,22
9	Нідерланди	146	1,54	Японія	75	1,08	Бельгія	31	1,05
10	Угорщина	120	1,26	Німеччина	65	0,93	Франція	28	0,95

Треба відзначити стрімке падіння попиту на тури до Одеської області з таких країн, як Російська Федерація (зменшення з 76,48% у 2013 р. до 8,06% у 2014 р.), США (у 2013 р. приїхали 190 туристів проти 27 туристів, що скористались послугами туроператорів та турагентів у 2014 р.), Велика Британія (у 2013 р. – 185 туристів проти 9 туристів у 2014 р.). Спостерігається зростання кількості туристів з нижченаведених країн: Польща (у 2013 р. ніхто не приїхав, а у 2014 р. – 445 туристів), Грузія (у 2013 році – 7 туристів, у 2014 р. – 336), Литва (у 2013 році – жоден турист, у 2014 р. – 138). Регіональні дослідження туристичного ринку свідчать, що у 2014 р. на території Одеської області здійснювали туристичну діяльність 249 суб'єктів (172 юридичні особи та 77 фізичних осіб-підприємців), послугами яких скористались 43,4 тис. туристів та екскурсантів, у той час як у 2013 р. працювало 302 суб'єкта туристичної діяльності, які надали послуги 61,6 тис. туристам та екскурсантам [3].

Таким чином, своєчасний аналіз факторів та загальних тенденцій ринку, які впливають на стан туристичного потоку, дозволить запропонувати економічні інструменти стимулювання регіонального розвитку сфери рекреації та туризму,

сформуванати напрями регіональних стратегій приваблення туристів. За даними проведеного дослідження, можна відзначити формування певних тенденцій щодо структури туристичних потоків в Одеському регіоні:

- зниження туристичної активності відображує не лише стан внутрішнього ринкового середовища, але і туристичний імідж України на світових ринках, що впливає на інвестиційну привабливість галузі та регіонів;

- спостерігається тенденція перевищення виїзного потоку над в'їзним, що негативно впливає на сальдо туристичного балансу Одеської області;

- у структурі туристичних потоків більша питома вага припадає на мету поїздки «дозвілля та відпочинок» у той час, як службовий, лікувальний, спортивний та спеціалізований туризм залишаються потенційними для розвитку за рахунок проведення певних заходів;

- спостерігається підвищення рівня туристичної галузі Одеської області у структурі розподілу в Україні у цілому за видами туризму та у відносному виразі за рахунок вибуття з туристичного ринку АР Крим, м. Севастополь, Донецької області;

- слід відзначити мотиваційні і географічні фактори впливу на перерозподіл туристичних потоків в'їзного та виїзного туризму.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ – К.: НІСД, 2015. – 92 с.

2. Нездойминов С. Г. Туристический поток – фактор конкурентоспособности региона / С. Г. Нездойминов // *Ars Administrandi*. – 2014. - № 3. – С. 78-83.

3. Шикіна О. В. Аналіз структури туристичних потоків Одеської області / О. В. Шикіна, І. Л. Ліптуга // Глобальні та національні проблеми економіки – Редакція електронного наукового фахового видання. – Миколаїв, 2015. – Випуск №7. - С. 114-127.

4. Герасименко В. Г. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: монографія / В. Г. Герасименко, С. С. Галасюк, С. Г. Нездойминов [та інші]. – Одеса: Астропринт, 2013. – 304 с.